FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT E. SHARPSTON

fremsat den 16. juni 2011 [1]

1. Advokaten for Bell & Ross BV (herefter »appellanten«) sendte efter pr. telefax og inden klagefristens udløb at have indleveret en stævning med påstand om annullation af en afgørelse fra Kontoret for Harmonisering i det Indre Marked (KHIM) Den Europæiske Unions Rets Justitskontor (herefter »Justitskontoret«) syv eksemplarer af den samme stævning. Disse eksemplarer modtog Justitskontoret efter klagefristens udløb, men inden for den frist på ti dage, der er fastsat for originalens indlevering efter en fremsendelse pr. telefax.

2. Da Justitskontoret ikke kunne identificere originalen blandt disse syv eksemplarer, opfordrede det advokaten til at fremsende den originale stævning. Advokaten sendte det eksemplar, han fortsat var i besiddelse af, og som Justitskontoret modtog efter udløbet af fristen på ti dage. Justitskontoret konkluderede efter at have efterprøvet underskriften ved hjælp af en fugtig klud, at der var tale om den originale stævning, idet de øvrige eksemplarer var fotokopier.

3. Retten erklærede derefter uden at indlede retsforhandlingerne, at sagen åbenbart skulle afvises ved en begrundet kendelse, idet den originale stævning var indleveret efter klagefristens udløb.

4. Den forelæggende appel anfægter denne afgørelse [2], for så vidt som den vedrører navnlig begreberne mangel, der kan afhjælpes, undskyldelig fejl eller omstændigheder, som ikke kunne forudses, forholdsmæssigheden af den af Retten trufne afgørelse og beskyttelsen af den berettigede forventning.

Retsgrundlag

Statutten for Den Europæiske Unions Domstol

5. Artikel 21, stk. 2, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol (herefter »statutten«) bestemmer bl.a., at stævningen i

1 — Originalsprog: fransk.

2 — Kendelse af 18.6.2010, sag T-51/10, Bell & Ross mod KHIM (herefter »den appellerede kendelse«).

påkommende tilfælde skal ledsages af det aktstykke, der begæres kendt ugyldigt. Er disse dokumenter ikke vedlagt stævningen, »opfordrer justitssekretæren vedkommende part til at fremskaffe dem inden en passende frist; søgsmålet kan ikke afvises, fordi forholdet først bringes i orden efter klagefristens udløb«.

Rettens procesreglement

6. Artikel 43 i Rettens procesreglement (herefter »procesreglementet«) bestemmer:

»1. Det originale eksemplar af ethvert processkrift skal underskrives af partens befuldmægtigede eller advokat.

Med processkriftet og de heri nævnte bilag skal indleveres fem genparter til brug for Retten og en genpart til hver af parterne i sagen. Genparternes rigtighed bekræftes af den part, der indleverer dem.

[…]

6. Ved afgørelsen af, om procesfristerne er overholdt, gælder den dato, hvor en genpart af det underskrevne originaleksemplar af et processkrift […] når frem til Justitskontoret pr. telefax eller ved ethvert andet teknisk kommunikationsmiddel, som Retten råder over, såfremt det underskrevne originaleksemplar af processkriftet og de i stk. 1, andet afsnit, omhandlede bilag og genparter indleveres til Justitskontoret senest ti dage senere […]. Artikel 102, stk. 2 [3], finder ikke anvendelse ved beregningen af fristen på ti dage.

[…]«

7. Procesreglementets artikel 44, stk. 6, bestemmer:

»Opfylder stævningen ikke kravene i stk. 3-5 [4], giver justitssekretæren sagsøgeren en rimelig frist til at berigtige stævningen eller til at tilvejebringe de ovenfor nævnte dokumenter. Sker dette ikke inden for den fastsatte frist, træffer Retten afgørelse om, hvorvidt undladelsen af at overholde disse formforskrifter skal medføre, at sagen afvises.«

3 — Ifølge hvilken procedurefristerne er blevet forlænget med ti dage under hensyn til afstanden.

4 — Disse stykker vedrører henholdsvis indleveringen af et dokument, som bekræfter, at advokaten har beskikkelse (stk. 3), de dokumenter, der er angivet i statuttens artikel 21, stk. 2 (stk. 4), og hvis sagsøgeren er en privatretlig juridisk person, bevis for sagsøgerens bestående som juridisk person, og at advokaten har behørig fuldmagt (stk. 5).

8. Procesreglementets artikel 111 bestemmer:

»Er det åbenbart, at Retten ikke har kompetence til at behandle en sag, eller at sagen må afvises, eller er sagen åbenbart ugrundet, kan Retten, efter at have hørt generaladvokaten, uden at fortsætte sagens behandling træffe afgørelse ved begrundet kendelse.«

Instruks for justitssekretæren ved Retten

9. Instruksen for justitssekretæren ved Retten (herefter »instruksen for justitssekretæren«) er fastsat med hjemmel i procesreglementets artikel 23. Artikel 7 bestemmer:

»1. Justitssekretæren påser, at de dokumenter, der indgår i sagsakterne, opfylder kravene i statutten, i procesreglementet, i de praktiske anvisninger til parterne samt i denne instruks.

Han indrømmer om fornødent parterne en frist til at afhjælpe formelle mangler ved indleverede dokumenter.

Forkyndelsen af et indlæg udsættes i tilfælde af manglende overholdelse af de bestemmelser i procesreglementet, som er omhandlet i punkt 55 og 56 i de praktiske anvisninger til parterne.

Manglende overholdelse af de bestemmelser, der er gengivet i punkt 57 og 59 i de praktiske anvisninger til parterne, kan efter omstændighederne udsætte forkyndelsen af et indlæg.

[…]

3. Justitssekretæren registrerer kun dokumenter, der er forsynet med partens advokats eller befuldmægtigedes originale underskrift, jf. dog dels bestemmelsen i procesreglementets artikel 43, stk. 6, om indlevering af dokumenter pr. telefax eller ved ethvert andet teknisk kommunikationsmiddel.

[…]«

Praktiske anvisninger til parterne

10. Rettens praktiske anvisninger til parterne (herefter »de praktiske anvisninger«) er vedtaget med hjemmel i procesreglementets artikel 150. Afsnit B, der har overskriften »Udformning af indlæggene«, bestemmer bl.a.:

»[…]

7. Indlægget afsluttes med partens advokats eller befuldmægtigedes originale underskrift. Såfremt der er flere repræsentanter, er det tilstrækkeligt, at en af disse underskriver indlægget.

[…]

9. På første side af hver genpart af de processkrifter, som parterne har pligt til at indlevere i henhold til procesreglementets artikel 43, stk. 1, andet afsnit, skal den pågældende parts advokat eller befuldmægtigede ved paraferering bekræfte genpartens rigtighed.«

11. Afsnit F, der har overskriften »Berigtigelse af stævninger«, præciserer i punkt 55-59 de betingelser, hvorunder stævningerne kan berigtiges.

12. Ifølge punkt 55 forkyndes en stævning, der ikke opfylder følgende betingelser, ikke for sagsøgte, og der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse:

»(a) fremlæggelse af dokumentation for, at advokaten har beskikkelse (procesreglementets artikel 44, stk. 3)

(b) bevis for, at en privatretlig juridisk person består som juridisk person [procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra a)]

(c) fuldmagt [procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b)]

(d) bevis for, at fuldmagten er behørigt udstedt af den, der på den juridiske persons vegne er beføjet hertil [procesreglementets artikel 44, stk. 5, litra b)]

(e) fremlæggelse af den anfægtede retsakt (annullationssøgsmål) […] (statuttens artikel 21, stk. 2, og procesreglementets artikel 44, stk. 4).«

13. Punkt 56 bestemmer:

»I sager om intellektuel ejendomsret, hvormed der rejses spørgsmål om lovligheden af en afgørelse fra et appelkammer i KHIM, forkyndes en stævning, der ikke opfylder følgende betingelser, som er omhandlet i procesreglementets artikel 132, ikke for den anden part/de andre parter, og der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse:

(a) navnet på parterne i sagen for appelkammeret og den adresse, som de har angivet med henblik på forkyndelse i denne sag (procesreglementets artikel 132, stk. 1, første afsnit)

(b) datoen for meddelelsen af appelkammerets afgørelse (procesreglementets artikel 132, stk. 1, andet afsnit)

(c) den anfægtede afgørelse er vedlagt (procesreglements artikel 132, stk. 1, andet afsnit).«

14. Punkt 57 bestemmer bl.a.:

»Hvis en stævning ikke opfylder følgende formkrav, udsættes forkyndelsen, og der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse:

[…]

(b) partens advokats eller befuldmægtigedes originale underskrift i stævningens afsluttende del (punkt 7 i de praktiske anvisninger)

[…]

(o) fremlæggelse af bekræftede genparter af stævningen (procesreglementets artikel 43, stk. 1, andet afsnit, og punkt 9 i de praktiske anvisninger).«

15. Punkt 58 bestemmer, at hvis en stævning ikke opfylder formforskrifterne vedrørende bopæl, dokumentation for, at enhver anden supplerende advokat har beskikkelse, en sammenfatning af anbringenderne og de væsentligste argumenter og en oversættelse til processproget, foretages forkyndelsen, og der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse.

16. Endelig fastlægger punkt 59 det princip, at der konkret er mulighed for berigtigelse af en stævning, hvis sideantal overstiger det maksimale antal sider, der er fastsat i de praktiske anvisninger, og at forkyndelsen i så fald udsættes.

Sagens baggrund

17. Ved stævning indleveret pr. telefax til Rettens Justitskontor den 22. januar 2010 anlagde appellanten søgsmål til prøvelse af en afgørelse fra Harmoniseringskontoret [5]. Da appellanten havde fået meddelelse om denne afgørelse den 13. november 2009, følger det af procesreglementets regler for beregning af procedurefristerne, at klagefristen ville udløbe den 25. januar 2010.

18. Appellantens advokat sendte derefter Justitskontoret stævningen med bilag i syv

5 — Tredje Appelkammers afgørelse af 27.10.2009 (sag R 1267/2008-3), Bell & Ross BV mod Klockgrossisten i Norden AB (herefter »den anfægtede afgørelse«).

eksemplarer sammen med de i henhold til procesreglementets artikel 44, stk. 3-5, krævede dokumenter ledsaget af en skrivelse, hvori var præciseret, at forsendelsen indeholdt den originale stævning med bilag og syv overensstemmende genparter af de samme dokumenter [6]. Justitskontoret modtog forsendelsen den 1. februar 2010 eller ti dage efter fremsendelsen pr. telefax.

19. Den 2. februar 2010 anmodede Justitskontoret advokaten om at fremsende den underskrevne originale stævning, som forekom at mangle i forsendelsen.

20. Ved skrivelse af 3. februar 2010 sendte advokaten Justitskontoret det eneste eksemplar af stævningen, som fandtes i hans sagsakter, idet han forklarede:

»For så vidt som jeg er overbevist om allerede at have sendt Dem det originale dokument med et sæt fotokopier, er jeg ude af stand til at sige Dem, om det vedlagte dokument er originaleksemplaret eller ej. Der er for mig tale om den genpart, som vi har opbevaret i sagsmappen. Jeg overlader det til Dem at undersøge den og afventer således deres bemærkninger dertil«

21. Den 5. februar 2010 angav Justitskontoret over for advokaten at have konkluderet, at dokumentet var et originaleksemplar: efter at have ført en fugtig klud over underskriften var blækket (sort) løbet lidt ud.

22. Justitskontoret indregistrerede således stævningen den 5. februar 2010 eller efter udløbet af klagefristen og efter udløbet af fristen på ti dage i procesreglementets artikel 43, stk. 6.

23. Ved skrivelse af 12. februar 2010 til Justitskontoret påberåbte appellantens advokat sig en undskyldelig fejl som begrundelse for, at den underskrevne originale stævning blev indleveret efter udløbet af ovennævnte frist på ti dage.

24. Henset til disse omstændigheder blev stævningen ikke forkyndt for Harmoniseringskontoret.

Den appellerede kendelse

25. Retten anså sig i den appellerede kendelse for tilstrækkeligt oplyst ved sagsakterne og besluttede at træffe afgørelse uden at indlede retsforhandlingerne i medfør af procesreglementets artikel 111, hvorfor den afviste stævningen, da det var åbenbart, at sagen skulle afvises.

6 — Det forekommer, at ingen af de syv eksemplarer var bekræftede på selve dokumentet, idet advokaten på trods af punkt 9 i de praktiske anvisninger var af den opfattelse, at det var tilstrækkeligt at omtale deres overensstemmelse i den ledsagende skrivelse. Det forhold, at de pågældende genparter ikke var bekræftede i denne forstand, er anført i den appellerede kendelse, men tjener ikke som grundlag for afvisningen. Under alle omstændigheder forekommer der at være tale om en mangel, som kunne have været afhjulpet i medfør af punkt 57, litra o), i de praktiske anvisninger.

26. Retten erindrede om, at klagefristen i henhold til fast retspraksis [7] er præceptiv, da formålet hermed er at tilvejebringe klarhed og retssikkerhed og undgå enhver forskelsbehandling og vilkårlighed i retsplejen, og det påhviler Unionens retsinstanser af egen drift at efterprøve, om den er overholdt [8]. Retten fastslog derefter, at Justitskontoret havde modtaget stævningen pr. telefax den 22. januar 2010 inden klagefristens udløb, og at originalen, henset til fristen på ti dage i procesreglementets artikel 43, stk. 6, burde have været fremsendt inden den 1. februar 2010. Da originalen først blev modtaget den 5. februar 2010, var stævningen indleveret for sent [9].

27. Retten undersøgte derefter de argumenter, der var fremsat i skrivelsen af 12. februar 2010 for at gøre gældende, at der forelå en undskyldelig fejl: Den tjenesteyder, som havde kopieret stævningen, havde forvekslet originalen med en af genparterne, advokaten havde for vane at underskrive med sort blæk, genparternes kvalitet havde gjort det vanskeligt at skelne mellem originalen og genparterne, det kan ikke systematisk kræves, at en sagsøger foretager prøven med en fugtig klud, og muligheden for berigtigelse i punkt 57, litra o), i de praktiske anvisninger kan mindske sagsøgeres agtpågivenhed i henhold til behovet for at skelne originalen fra genparterne.

28. Retten udtalte, at ingen af disse argumenter indebar, at det kunne konkluderes, at der var tale om en undskyldelig fejl. Ifølge fast retspraksis [10] skal begrebet undskyldelig fejl for så vidt angår klagefristerne fortolkes indskrænkende og kan kun omfatte usædvanlige omstændigheder, navnlig tilfælde, hvor den pågældende institution har udvist en adfærd, der enten i sig selv eller i afgørende omfang må antages at kunne fremkalde en vildfarelse hos en borger i god tro, der udviser den agtpågivenhed, som kan kræves af en normalt påpasselig person. I denne sag anerkendte appellanten imidlertid selv at have været årsagen til en vildfarelse i forbindelse med forberedelsen af sagsakterne, og det var hverken fastslået, at der forelå usædvanlige omstændigheder, eller at der var udvist den fornødne agtpågivenhed. Vanskeligheden med at skelne mellem den underskrevne originale stævning og genparterne heraf kunne have været overkommet [11].

29. I øvrigt er den manglende indlevering af den underskrevne original inden for fristerne ikke at finde blandt de tilfælde vedrørende berigtigelse af stævningen, der er fastsat i punkt 55-59 i de praktiske anvisninger. Muligheden for berigtigelse i punkt 57, litra o),

7 — Dom af 23.1.1997, sag C-246/95, Coen, Sml. I, s. 403, præmis 21, og Rettens dom af 18.9.1997, forenede sager T-121/96 og T-151/96, Mutual Aid Administration Services mod Kommissionen, Sml. II, s. 1355, præmis 38 og 39.

8 — Den appellerede kendelses præmis 12.

9 — Den appellerede kendelses præmis 17.

10 — Rettens dom af 29.5.1991, sag T-12/90, Bayer mod Kommissionen, Sml. II, s. 219, præmis 29, og Rettens kendelse af 11.12.2006, sag T-392/05, MMT mod Kommissionen, præmis 36 og den deri nævnte retspraksis.

11 — Den appellerede kendelses præmis 19-27.

kan ikke have den følge, at agtpågivenheden hos sagsøgere, som det påhviler af skelne originalen fra genparterne, mindskes [12].

Påstande og appelanbringender

30. Appellanten har nedlagt påstand om, at den appellerede kendelse annulleres, at det fastslås, at annullationssøgsmålet kan antages til realitetsbehandling, at sagen hjemvises til Retten med henblik på realitetsbehandling, og at Harmoniseringskontoret tilpligtes at betale sagens omkostninger i to instanser.

31. Appellanten har fremsat seks anbringender om henholdsvis tilsidesættelse af procesreglementets artikel 111, tilsidesættelse af samme reglements artikel 43, manglende overholdelse af punkt 57, litra o), i de praktiske anvisninger og af artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren, manglende anerkendelse af en undskyldelig fejl, forekomsten af omstændigheder, som ikke kunne forudses og tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om den berettigede forventning.

32. Harmoniseringskontoret har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, og at appellanten tilpligtes at betale sagens omkostninger.

12 — Den appellerede kendelses præmis 28.

Analyse

Indledende bemærkninger

33. Først og fremmest forekommer det mig vigtigt at identificere de hovedomstændigheder, som adskiller denne sag.

34. For det første er det ikke bestridt, at det eksemplar af stævningen, som Justitskontoret modtog den 5. februar 2010, på grund af en vildfarelse var det, som indeholdt advokatens originale underskrift, og at de eksemplarer, der var modtaget den 1. februar 2010, var tro genparter. Det er heller ikke bestridt, at det dokument, der blev modtaget den 5. februar, var originalen af den telefax, der blev modtaget den 22. januar. Det er i øvrigt ubestridt, at klagefristen udløb den 25. januar 2010 (og den blev dermed overholdt hvad angår fremsendelsen af stævningen pr. telefax den 22.1.), og at fristen på ti dage for indlevering af den originale stævning efter fremsendelsen pr. telefax udløb den 1. februar 2010.

35. For det andet forekommer det mig vigtigt at bemærke, at selve stævningen til Retten af åbenlyse årsager ikke indeholdt nogen argumentation vedrørende grundene til ovennævnte vildfarelse, den eventuelle begrundelse for den for sene indlevering af

stævningen eller mulighederne for berigtigelse. Stævningen blev ikke forkyndt for Harmoniseringskontoret, og der blev ikke afholdt noget retsmøde, hvor parterne fik lejlighed til at udtrykke sig om disse aspekter direkte for Retten selv [13]. Det er dermed på grundlag af den både telefoniske og skriftlige kommunikation mellem advokaten og Justitskontoret og af sidstnævntes identifikation af advokatens originale underskrift, at Retten nåede til afgørelsen i den appellerede kendelse.

36. Dernæst skal der erindres om de EU-retlige principper, som forekommer de mest relevante for vurderingen af denne appel: retssikkerhedsprincippet, i medfør af hvilket klagefristerne er præceptive og ikke står til rådighed for parterne eller retten, retten til effektive retsmidler for en domstol under betingelserne i artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, proportionalitetsprincippet, som kræver, at de midler, hvormed en EU-retlig bestemmelse gennemføres, er egnede til at opfylde det tilsigtede formål og ikke går videre end nødvendigt for at opfylde det, og princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, som gælder for alle borgere, når en af Unionens institutioner giver anledning til begrundede forventninger på grund af præcise løfter, som de har givet borgeren.

37. På baggrund af disse principper og sagens omstændigheder forekommer det mig, at det tredje og det sjette appelanbringende fortjener en særlig opmærksomhed, og jeg vil behandle dem først. De øvrige anbringender kan undersøges mere kortfattet efterfølgende.

Det tredje anbringende: manglende overholdelse af artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren og af punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger

38. Appellanten har gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved ikke at give mulighed for at berigtige klagen i overensstemmelse med artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren (hvorefter justitssekretæren i givet fald indrømmer parterne en frist til at afhjælpe formelle mangler ved indleverede dokumenter) og med punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger (hvorefter der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse, hvis stævningen ikke er i overensstemmelse med formkravet om, at advokatens

13 — Jeg anfører, at hvis den appellerede kendelse var blevet truffet med hjemmel i procesreglementets artikel 113 og ikke artikel 111, skulle parterne have været hørt. Artikel 113 bestemmer nemlig, at »Retten […] til enhver tid af egen drift *efter høring af parterne* [kan] afgøre, om sagen skal afvises, fordi ufravigelige procesforudsætninger ikke er opfyldt […]« (min fremhævelse). Da det imidlertid er en ufravigelig procesforudsætning, at en sag skal afvises, hvis stævningen er indleveret for sent, er det ikke let at skelne mellem anvendelsesområderne for henholdsvis procesreglementets artikel 111 og 113 eller derfor at identificere udstrækningen af Rettens pligt til tilfælde som de i denne sag omhandlede at høre parterne, inden den afsiger en kendelse, om ikke andet så på skrift (jf. bl.a. dom af 2.5.2006, sag C-417/04 P, Regione Siciliana mod Kommissionen, Sml. I, s. 3881, præmis 37).

underskrift i stævningens afsluttende del skal være original).

39. For det første kan jeg ikke tilslutte mig den indsigelse, som Harmoniseringskontoret har givet udtryk for hvad angår anbringendets antagelse til realitetsbehandling. Harmoniseringskontoret har nemlig understreget, at appellanten ikke påberåbte sig punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger for Retten.

40. Det er i princippet korrekt, at et anbringende i tvisten i hovedsagen, som ikke var gjort gældende for Retten, ikke kan gøres gældende for første gang for Domstolen [14]. I denne sag forekommer det mig imidlertid, at appelanbringendernes antagelse til realitetsbehandling ikke kan vurderes på grund af deres lighed eller manglende lighed med de anbringender, der blev gjort gældende i førsteinstansen. Appellanten havde nemlig ikke nogen mulighed for under retsforhandlingerne for retten at gøre noget som helst anbringende gældende vedrørende den pågældende bestemmelse. Selve stævningen kunne ikke indeholde argumenter vedrørende betingelserne for dens indlevering, hvilke betingelser — af åbenlyse årsager — ikke var forventede ved udarbejdelsen heraf. Hvad angår kommunikationen — også på skrift — mellem appellantens advokat og Justitskontoret er der i intet tilfælde tale om dokumenter, hvori appellanten havde kunnet gøre et anbringende gældende, som kan antages til realitetsbehandling i forbindelse med sagen.

14 — Jf. bl.a. dom af 21.9.2010, forenede sager C-514/07 P, C-528/07 P og C-532/07 P, Sverige mod API og Kommissionen, Sml. I, s. 8533, præmis 126 og den deri nævnte retspraksis.

41. Hvad angår realiteten er det min opfattelse, at appellantens argumenter er velformulerede, mens Harmoniseringskontorets indsigelser ikke overbeviser mig.

42. Selv om procesreglementets artikel 44, stk. 6, faktisk kun henviser til den manglende overensstemmelse i de betingelser, der er opregnet i samme artikels stk. 3-5, og som kan give anledning til en berigtigelse inden for en rimelig frist, der fastsættes af justitssekretæren, er denne henvisning — i modsætning til det af Harmoniseringskontoret anførte — ikke en udtrykkeligt udtømmende opregning.

43. I denne henseende bestemmer artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren, at han påser, at de dokumenter, der indgår i sagsakterne, opfylder kravene »i statutten, i procesreglementet, i de praktiske anvisninger til parterne samt i denne instruks«, og han »indrømmer« om fornødent »parterne en frist til at afhjælpe formelle mangler ved indleverede dokumenter«. Jeg konkluderer således, at de omhandlede formelle mangler omfatter alle de regler, der er pålagt ved de fire nævnte instrumenter.

44. Advokatens manglende originale underskrift på stævningens afsluttende del er ganske vist ikke en rent formel mangel [som f.eks. anvendelsen af et andet papirformat end A4, således som krævet i punkt 8, litra a), i de praktiske anvisninger], fordi den omhandler dokumentets identifikation som stammende fra en autoriseret kilde og dermed selve realiteten. Underskriften er imidlertid kun et af

de elementer, som samlet muliggør denne identifikation. De omfatter ligeledes beviset for, at en sagsøger, som er en juridisk person, består som juridisk person, advokatens fuldmagt, beviset for, at fuldmagten er behørigt udstedt, og advokatens beskikkelse. Hvis bare et af disse elementer mangler, medfører det, at det ikke kan efterprøves, om dokumentet stammer fra en autoriseret kilde, og det skal dermed afvises. Eftersom det er ubestridt, at det udgør en formel mangel, der kan afhjælpes, hvis et af disse andre dokumenter mangler, konkluderer jeg, at det samme gælder for advokatens originale underskrift.

45. I henhold til punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger »udsættes forkyndelsen, og der fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse«, hvis en stævning ikke opfylder den formelle regel om advokatens originale underskrift i stævningens afsluttende del.

46. Det forekommer mig dermed, at bestemmelserne i artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren, sammenholdt med punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger — klart — bestemmer, at der skal fastsættes en rimelig frist med henblik på berigtigelse af stævningen, når den ikke indeholder advokatens originale underskrift i den afsluttende del.

47. Harmoniseringskontoret har imidlertid indvendt, at instruksen for justitssekretæren ikke kan tilføje muligheder for berigtigelse efter klagefristens udløb, som ikke er fastsat i statutten eller i procesreglementet.

48. Dette argument forudsætter for det første en sondring mellem berigtigelse efter klagefristens udløb (som kun statutten og procedurereglementet kan fastsætte, og som er fastsat i de opregnede tilfælde i statuttens artikel 21, stk. 2, og procesreglementets artikel 44, stk. 6) og berigtigelse inden klagefristens udløb (som kan fastsættes i de af Retten udstedte instrukser og anvisninger).

49. For det første er jeg imidlertid ikke af den opfattelse, at man af statuttens artikel 21, stk. 2, og præciseringen »søgsmålet kan ikke afvises, fordi forholdet først bringes i orden efter klagefristens udløb« kan udlede, at det forhold, at de andre bestemmelser om berigtigelsestilfælde ikke indeholder en sådan præcisering, nødvendigvis indebærer, at disse andre berigtigelsestilfælde *ikke kan* finde sted efter fristens udløb.

50. Dernæst anfører jeg, at hverken procesreglementets artikel 44, stk. 6, artikel 7, stk. 1, i instruksen for justitssekretæren eller punkt 57 i de praktiske

anvisninger angiver — uanset om det er udtrykkeligt eller stiltiende — at berigtigelsen kan eller ikke kan finde sted efter klagefristens udløb. De tre bestemmelser har en ganske tilsvarende ordlyd, og hver af de tre bestemmer, at justitssekretæren kan fastsætte en (rimelig) frist for berigtigelse af en sagsakt med en formel mangel. Hvis tilfældene i procesreglementets artikel 44, stk. 6, dermed kan berigtiges efter klagefristens udløb, er der ingen grund til at konkludere, at det samme ikke gælder for de tilfælde, der er opregnet i de to andre bestemmelser [15].

51. Det forekommer mig i øvrigt, at enhver mulighed for berigtigelse af en stævning i henhold til en processuel bestemmelse nødvendigvis skal kunne foretages efter klagefristens udløb. Da klagefristen ikke er udløbet [16], kan sagsøgeren altid tillades at fuldstændiggøre sin klage, uden at en udtrykkelig bestemmelse skal tillade dette, uanset om det sker på eget initiativ eller efter en meddelelse fra Justitskontoret om en formel mangel. Hvis en sådan udtrykkelig bestemmelse ikke er nødvendig for at tillade en berigtigelse *inden* klagefristens udløb, kan det udledes af den omstændighed, at der findes en sådan bestemmelse, at den tillader berigtigelse *efter* fristens udløb — og det er denne omstændighed, som gør Justitskontorets indgriben og fastsættelsen af en rimelig frist i denne henseende nødvendig [17].

52. Harmoniseringskontoret har imidlertid ligeledes gjort gældende, at der ikke kan indføres nogen berigtigelsestilfælde i de praktiske anvisninger, som ikke er fastsat i procesreglementet.

53. De praktiske anvisninger udgør ganske vist en lavere regel i hierarkiet end procesreglementet, som udgør retsgrundlaget herfor. De to instrumenter finder ikke desto mindre anvendelse sammen og skal derfor så vidt muligt fortolkes overensstemmende. I denne sag indeholder procesreglementet ikke nogen bestemmelse, hvoraf det kan udledes, at det kun er i de deri fastsatte tilfælde, der kan foretages en berigtigelse (eller en berigtigelse efter klagefristens udløb). En overensstemmende

15 — Hvis det modsætningsvist skal udledes af ordlyden af statuttens artikel 21, stk. 2 (»søgsmålet kan ikke afvises, fordi forholdet først bringes i orden efter klagefristens udløb«), at enhver berettigelse i et tilfælde, hvor der ikke er denne præcisering, skal finde sted inden klagefristens udløb — og jeg kan ikke se nogen grund til en sådan udledning — er Harmoniseringskontorets argument usammenhængende, fordi præciseringen ligeledes mangler i procesreglementets artikel 44, stk. 6.

16 — Og da stævningen ikke er blevet forkyndt for modparten. I overensstemmelse med instruksen for justitssekretæren kan en stævning med en formel mangel imidlertid ikke forkyndes.

17 — Det er åbenlyst, at justitssekretæren, idet han fastsætter fristen i hvert tilfælde, ikke kun skal tage hensyn til det, der er rimeligt for sagsøgeren, men også det, der er rimeligt ud fra sagsøgtes synspunkt (samt i varemærkesager som den foreliggende den anden part i sagen for Harmoniseringskontoret), hvis retsstilling skal kunne fastsættes klart og sikkert, henset til klagefristen og forkyndelsesfristen.

fortolkning af procesreglementet og de praktiske anvisninger er derfor mulig, for så vidt som berigtigelsestilfældene fastsat i de praktiske anvisninger ikke er begrænset til perioden før klagefristens udløb. Hvis der derimod havde været en konflikt mellem de to, skulle bestemmelsen i procesreglementet veje tungere. Det forekommer mig imidlertid tilladt, selv i et tilfælde, hvor de praktiske anvisninger går videre end det, der er tilladt ved statutten eller procesreglementet, at parterne har ret til at forvente, at Retten anser sig for bundet af anvisningerne, som den selv har udstedt, så meget desto mere, når Retten af egen drift og uden at høre parterne beslutter, at sagen skal afvises.

54. Endelig har Harmoniseringskontoret gjort gældende, at berigtigelsestilfældene i punkt 55-59 i de praktiske anvisninger ikke vedrører stævningens antagelse til realitetsbehandling, men udelukkende forkyndelsen heraf for sagsøgte.

55. Dette argument kan efter min opfattelse ikke tages til følge. Det er korrekt, at hvert af de pågældende punkter i de praktiske anvisninger præciserer, hvis forkyndelsen skal udsættes eller ikke. Det er i øvrigt sandsynligt, at visse af de nævnte mangler — f.eks. den manglende nummerering af afsnit i henhold til punkt 57, litra c) — ikke kan medføre afvisning, hvis de ikke berigtiges. Andre derimod — herunder advokatens eller den befuldmægtigedes manglende originale underskrift i stævningens afsluttende del i henhold til punkt 57, litra b), som er omtvistet i denne sag — må nødvendigvis have den virkning, at stævningen ikke kan antages til realitetsbehandling, hvis de ikke korrigeres. Det er dermed ikke muligt at bekræfte, at berigtigelserne i punkt 57 i de praktiske anvisninger kun vedrører forkyndelsen af stævningen og ikke dens antagelse til realitetsbehandling.

56. I øvrigt forekommer det mig, at anførelsen i den appellerede kendelses præmis 28 af, at punkt 57, litra o), i de praktiske anvisninger gør det muligt »for Retten at anlægge en forskellig vurdering af betingelserne for antagelse til realitetsbehandling i procesreglementets artikel 43, stk. 1, andet afsnit«, er uden relevans i denne henseende. Hver gang der rejses tvivl om betingelserne for antagelse af en stævning til realitetsbehandling, er Rettens vurdering nemlig nødvendigvis forskellig i forhold til den dato, der er relevant for vurderingen, uden at der er behov for en udtrykkelig bestemmelse herom.

57. Det er derfor min opfattelse, at det tredje appelanbringende er begrundet.

Det sjette anbringende: tilsidesættelse af proportionalitetsprincippet og princippet om den berettigede forventning

Beskyttelsen af den berettigede forventning

58. Appellanten har gjort gældende, at Retten ved at afvise sagen, selv om der var modtaget otte eksemplarer af stævningen, alle med advokatens underskrift, inden for fristen pr. telefax eller som postforsendelse, så bort fra proportionalitetsprincippet og princippet om den berettigede forventning. Både instruksen til justitssekretæren (artikel 7) og de praktiske anvisninger [punkt 57, litra b)] bestemmer, at stævningen kan berigtiges med henblik på, at advokatens originale underskift kan findes herpå.

59. Harmoniseringskontoret har understreget, at retten til en effektiv retsbeskyttelse ikke påvirkes af den strenge anvendelse af procesfrister og andre væsentlige formkrav. Den pågældende afvisning af en for sent indgivet stævning er hverken i strid med nogen rettighed eller uforholdsmæssig. En berettiget forventning vedrørende berigtigelsen af en stævning, der mangler den originale underskrift, kan ikke støttes på punkt 57, litra b), i de praktiske anvisninger, og det klare krav i procesreglementets artikel 43, stk. 6 kan på ingen måde fraviges.

60. Hvad for det første angår princippet om beskyttelse af den berettigede forventning erindrer jeg om, at retten til at påberåbe sig dette princip gælder for enhver retsundergiven med begrundede forventninger, som en unionsinstitution har skabt på baggrund af præcise løfter, som institutionen har afgivet. Ingen kan derimod påberåbe sig en tilsidesættelse af princippet, såfremt der ikke er afgivet præcise løfter [18].

61. Kan man i denne sag konkludere, at Retten (eller Justitskontoret) har skabt en forventning hos appellanten om, at stævningen kunne berigtiges, på baggrund af præcise løfter?

62. Det er bestemt korrekt, at appellanten har påstået at have modtaget et præcist løfte i denne henseende. For det første lod eksistensen af de forskellige bestemmelser i instruksen for justitssekretæren (navnlig bestemmelserne i artikel 7) og de praktiske anvisninger (navnlig bestemmelserne i punkt 57) forstå, at der var mulighed for en berigtigelse som den i denne sag påberåbte. I denne henseende bør enhver sagsøger generelt kunne have tillid til, at Retten overholder regler, som den selv har udstedt. For det andet fremgår det af den appellerede kendelse og af skrivelsen af

18 — Jf. senest, dom af 7.4.2011, sag C-321/09 P, Grækenland mod Kommissionen, præmis 45 og den deri nævnte retspraksis.

3. februar 2010, at Justitskontoret den 2. februar 2010 eller dagen efter udløbet af fristen på ti dage i henhold til procesreglementets artikel 43, stk. 6, »anmode[de appellanten] om at fremsende den underskrevne originale stævning« [19]. En sådan anmodning kan imidlertid set i lyset af disse bestemmelser kun fortolkes som et præcist løfte (skønt stiltiende) om, at der er mulighed for at berigtige stævningen ved modtagelse af den underskrevne original. For så vidt som Justitskontoret ikke havde originalen, og både klagefristen og fristen på ti dage var udløbet, kunne fremlæggelsen ikke tjene andet formål end berigtigelsen. En sagsøger, som modtager en sådan anmodning fra Justitskontoret, og som også ved, at både klagefristen og fristen på ti dage er udløbet, kan kun konkludere, at der er mulighed for berigtigelse, for hvis Justitskontoret ikke havde originalen på det tidspunkt, ville det ikke tjene noget formål at anmode om den senere fremlæggelse i form af en simpel bekræftelse.

63. På baggrund af dette præcise, skønt stiltiende, løfte fra Justitskontoret og af bestemmelserne i artikel 7 i instruksen for justitssekretæren og punkt 57 i de praktiske anvisninger, som Retten har udstedt, og som giver anledning til en formodning om, at Retten vil overholde dem, kunne appellanten efter min opfattelse have en berettiget forventning om, at Retten ikke straks forkastede muligheden for, at indleveringen af stævningen kunne berigtiges ved fremlæggelse af originalen som svar på Justitskontorets anmodning, og dette gælder også, selv om appellanten eller hans advokat ikke har begået en undskyldelig fejl, idet der ikke er nævnt en betingelse om, at der skal være begået en sådan fejl, i de nævnte regler, ligesom det heller ikke er anført af Justitskontoret.

64. I den appellerede kendelse byggede Retten imidlertid sin afvisning på angivelser af, dels at det kun er datoen for indleveringen af den underskrevne originale stævning, nemlig den 5. februar 2010, der skal tages i betragtning med henblik på overholdelsen af klagefristen, dels at den manglende indlevering af den underskrevne original inden for fristen på ti dage i procesreglementets artikel 43, stk. 6, ikke findes blandt berigtigelsestilfældene i punkt 55-59 i de praktiske anvisninger [20]. Retten begrænsede sig i øvrigt til at undersøge og forkaste de af appellantens advokat fremsatte argumenter i skrivelsen til Justitskontoret af 12. februar 2010, hvori blev påberåbt en undskyldelig fejl.

19 — Den appellerede kendelses præmis 4. Datoen for anmodningen er ikke præciseret i kendelsen, men den fremgår af skrivelsen af 3.2.2010 (jf. punkt 20 ovenfor), hvis nøjagtighed i denne henseende ikke synes at være anfægtet. Selv om det antages, at Justitskontoret havde anmodet om fremsendelse af originalen samme dag, som de syv eksemplarer blev modtaget, altså den 1.2.2010, som er datoen for udløbet af fristen på ti dage for fremsendelse af originalen, er det imidlertid ikke åbenlyst, at Justitskontoret ville anse det for sandsynligt, at man inden fristens udløb ved midnat ville modtage det dokument i Luxembourg, som fortsat var i advokatens besiddelse i Paris.

20 — Den appellerede kendelses præmis 17 og 28 henholdsvis.

65. I denne henseende forekommer angivelsen af, at den manglende indlevering af den underskrevne originale stævning inden for fristen ikke findes i berigtigelsestilfældene i punkt 55-59 i de praktiske anvisninger, mig forkert, for så vidt som disse tilfælde i punkt 57, litra b), omfatter advokatens manglende originale underskrift i stævningens afsluttende del.

66. Under alle omstændigheder tog Retten slet ikke hensyn til muligheden for berigtigelse ved indleveringen af den underskrevne original som svar på Justitskontorets anmodning — hvilken mulighed appellanten kunne have en berettiget forventning om — men overvejede blot, om afvisningen skulle omgøres på grund af en undskyldelig fejl. Det forekommer mig dermed, at Retten således så bort fra princippet om beskyttelse af appellantens berettigede forventning.

Proportionalitetsprincippet

67. Hvad angår proportionalitetsprincippet skal det efterprøves, om Rettens anvendelse af procedurereglerne i den appellerede kendelse var egnet til at opfylde det tilsigtede formål og ikke gik videre end nødvendigt for at opnå det.

68. Således som Retten bemærkede i kendelsen, er det tilsigtede formål at sikre, at retsstillingen er klar og sikker, og at undgå enhver form for forskelsbehandling eller vilkårlig behandling i retsplejen. Den strenge anvendelse af klagefristerne og kravet om indlevering af en stævning forsynet med den originale underskrift fra en person, der har bemyndigelse hertil, gør det således muligt for (navnlig) Unionens institutioner, organer eller organismer, hvis akter kan anfægtes, at efterprøve, om der er blevet indleveret en indsigelse, der kan antages til realitetsbehandling, mod denne akt, når et bestemt tidsrum er forløbet.

69. En potentiel sagsøgts interesse i således at få sikkerhed vedrørende aktens status — anfægtes den eller ikke — skal imidlertid afvejes i forhold til interessen hos enhver person, som er af den opfattelse, at vedkommende skades af akten, i at kunne anfægte den på rimelige betingelser. Det tilsigtede formål er dermed dobbelt hvad angår den retlige klarhed og sikkerhed. Det er ikke udelukkende at beskytte sagsøgte mod en for sent indleveret eller ubekræftet klage, men ligeledes at sikre sagsøgeren retten til en effektiv klage. Enhver bestemmelse eller akt, som forstyrrer den væsentlige ligevægt mellem formålets to led ved i overdreven grad at favorisere den ene på bekostning af den anden, er efter min opfattelse uforenelig med proportionalitetsprincippet.

70. I denne sag er det ikke påstået, at de pågældende frister eller kravet om bekræftelse af stævningen kunne hindre appellantens mulighed for at anlægge sag mod den trufne afgørelse. Retten bragte dog denne mulighed

til ophør ved formelt at afvise stævningen efter appellantens fejl. For så vidt som det er min opfattelse, således som jeg ovenfor har redegjort for, at de anvendelige bestemmelser ikke indeholder krav om afvisning, skal det undersøges, om Rettens afgørelse ikke i overdreven grad favoriserer beskyttelsen af Harmoniseringskontoret på bekostning af appellantens ret til en effektiv klage.

71. Efter min opfattelse blev målepunktet for ligevægten mellem de pågældende interesser faktisk placeret for meget til Harmoniseringskontorets fordel i den appellerede kendelse.

72. For det første afhænger den relevante dato for afgørelsen af, om en stævning, der formelt kan antages til realitetsbehandling, er blevet indleveret eller ikke, af en række faktorer, herunder bl.a. den dato, hvor sagsøgeren kunne få kendskab til den anfægtede akt, om der er indgivet en forudgående ansøgning om retshjælp [21], om stævningen er fremsendt ved et »teknisk kommunikationsmiddel, som Retten råder over«, og mulighederne for berigtigelse efter klagefristens udløb (hvoraf i det mindste dem i statuttens artikel 21, stk. 2, ikke kan anfægtes). I øvrigt kan en stævning, der formelt kan antages til realitetsbehandling, aldrig forkyndes for sagsøgte samme dag, som den er registreret ved Justitskontoret. En potentiel sagsøgt kan dermed ikke få sikkerhed for, at hans akt ikke anfægtes, uden at efterprøve (i det mindste) alle disse faktorer. Den dato, hvorpå sagsøgte kan få denne sikkerhed, kan dermed være (endog meget) senere end datoen for klagefristens udløb, og vedkommende kan være forpligtet til at indhente oplysninger hos Justitskontoret.

73. For det andet begrænser justitssekretærens mulighed for at fastsætte en (rimelig) frist til at berigtige en stævning, som ikke er i overensstemmelse med visse formelle regler om antagelse til realitetsbehandling, mærkbart sagsøgtes risiko for, at tidsrummet med usikkerhed forlænges på grund af det blotte forhold, at sagsøgeren har handlet forkert.

74. På baggrund af disse betragtninger og sagens faktiske sammenhæng (indlevering af stævningen pr. telefax, hvor det ikke er bestridt, at den loyalt gengav originalen, inden klagefristens udløb, indlevering af syv eksemplarer af stævningen, hvor det ikke er bestridt, at de er tro genparter af originalen, inden for fristen på ti dage i henhold

21 — Procesreglementets artikel 96, stk. 4, bestemmer, at »[v]ed indgivelsen af en ansøgning om retshjælp udsættes fristen for anlæggelse af søgsmålet indtil datoen for meddelelsen af den kendelse, hvorved der træffes afgørelse om ansøgningen, eller […] den kendelse, hvorved den advokat, der skal repræsentere ansøgeren, udpeges«.

til procesreglementets artikel 43, stk. 6, og indlevering af originalen fire dage senere som omgående svar på en anmodning fra Justitskontoret efter fristens udløb) er det min opfattelse, at Retten så bort fra proportionalitetsprincippet ved at udelukke enhver mulighed for berigtigelse i henhold til de bestemmelser, den selv har udstedt.

75. Jeg er derfor af den opfattelse, at det sjette appelanbringende er velbegrundet.

Mellemliggende bemærkning

76. Det fremgår af min analyse af det tredje og det sjette anbringende, at det er min opfattelse, at appellen skal tages til følge. Da der åbenlyst ikke kan træffes afgørelse i sagen, skal den således hjemvises til Retten.

77. Hvis imidlertid Domstolen måtte anvende en anden fremgangsmåde i forhold til disse to anbringender, er det ikke min opfattelse, at den kan tage appellen til følge på grundlag af de øvrige anbringender af de grunde, som jeg kort herefter vil redegøre for.

Det første anbringende: tilsidesættelse af procesreglementets artikel 111

78. Appellanten har anført, at generaladvokaten ikke blev hørt, hvilket er i strid med procesreglementets artikel 111.

79. Det er korrekt, at denne artikel, som den appellerede kendelse bygger på, bestemmer, at generaladvokaten skal høres. Procesreglementets artikel 2, stk. 2, præciserer imidlertid, at henvisninger til generaladvokaten »kun [finder] anvendelse i tilfælde, hvor en dommer er blevet udpeget til at udøve hvervet som generaladvokat«. I denne sag er ingen dommer blevet udpeget som generaladvokat under retsforhandlingerne for Retten. Anbringendet skal dermed forkastes som virkningsløst.

Det andet anbringende: tilsidesættelse af procesreglementets artikel 43

80. Appellanten har kritiseret Retten for at have foretaget en forkert fortolkning af procesreglementets artikel 43, idet den antog, at stævningen var for sent indleveret. Appellanten har understreget, at sagens omstændigheder er anderledes end de omstændigheder, som gav anledning til kendelsen i sagen PubliCare Marketing Communications mod

KHIM [22], der er nævnt i den appellerede kendelses præmis 17. I denne sidstnævnte sag ankom den originale stævning for sent efter fremsendelse af stævningen pr. telefax, fordi postforsendelsen havde været underfrankeret. I den foreliggende sag modtog Justitskontoret syv eksemplarer af stævningen underskrevet af advokaten den 1. februar eller inden den gældende frist udløb. Det relevante spørgsmål er spørgsmålet om identifikationen af den originale stævning. Artikel 43 præciserer imidlertid på ingen måde fremgangsmåden for underskrivelse af stævningen (farve, pennetype mv.). Prøven med den fugtige klud kan anfægtes, fordi visse former for blæk ikke løber ud. Retten tilføjede dermed i den appellerede kendelse — uden at nævne den metode, som gjorde det muligt for den at skelne originalen fra genparten — betingelser, som ikke findes i procesreglementets artikel 43.

81. Harmoniseringskontoret er af den opfattelse, at anbringendet er åbenbart ugrundet. Procesreglementets artikel 43, stk. 1, kræver advokatens håndskrevne underskrift [23]. Instruksen for justitssekretæren præciserer således i artikel 7, stk. 3, at Justitskontoret kun godtager dokumenter, der er forsynet med »partens advokats […] originale underskrift«. Den metode, hvorved justitssekretæren adskiller en original fra en genpart, er uden relevans, eftersom appellanten ikke har bestridt, at de dokumenter, der blev indleveret den 1. februar 2010, ikke var de originale. Det er ikke blevet påberåbt, at Retten forvanskede de faktiske omstændigheder. Spørgsmålet, om det dokument, der blev indleveret til Justitskontoret den 5. februar, faktisk var en original, er uden relevans. Selv hvis der var tale om en original, blev den indleveret efter fristens udløb. I modsat fald ville sagen skulle afvises i henhold til procesreglementets artikel 43, stk. 1.

82. Appellanten synes med dette anbringende frem for alt at kritisere Justitskontorets anvendelse af »prøven med den fugtige klud« og Rettens stadfæstelse af denne prøve, hvilket havde den følge, at der til de gældende bestemmelser blev tilføjet betingelser, som ikke findes i retsakterne, vedrørende mærkningen af en sagsakt med den originale underskrift for den person, som er bemyndiget hertil.

83. Jeg kan ikke godtage dette ræsonnement, selv hvis visse af de i forbindelse med dette anbringende fremsatte argumenter kan være relevante i forbindelse med andre anbringender.

84. Det forhold, at der er en original underskrift på visse (originale) sagsakter, men ikke på andre (genparter), forudsætter nødvendigvis muligheden for at sondre mellem originalen og genparten. I modsætning til det, som appellanten synes at anføre, opstiller den appellerede kendelse ikke noget præcist krav i denne henseende. Selv om anvendelsen af blæk, der kan løbe ud og/eller har en anden farve end en fotokopis farve, kan findes blandt de midler, som gør det muligt at sikre,

22 — Rettens kendelse af 28.4.2008, sag T-358/07, ikke trykt i Samling af Afgørelser.

23 — Rettens kendelse af 24.2.2000, sag T-37/98, FTA m.fl. mod Rådet, Sml. II, s. 373.

at der kan sondres, er der intet i kendelsen, som udelukker, at beviset kan føres med et andet middel.

85. Under alle omstændigheder er det på ingen måde bestridt, at den af Justitskontoret anvendte prøve i denne sag, uanset hvor hjemmelavet den er, gjorde det muligt at identificere originalen blandt de syv eksemplarer af stævningen, som Justitskontoret var i besiddelse af.

86. Det er dermed min opfattelse, at det andet appelanbringende er ugrundet.

Det fjerde og det femte anbringende: undskyldelig fejl eller omstændigheder, som ikke kunne forudses

87. Appellanten har for det første påberåbt sig en undskyldelig fejl. Da de krævede genparters omfang (2 651 sider) var betragteligt, anvendte appellantens advokat en ekstern tjenesteyder. Herved udviste han agtpågivenhed. Tjenesteyderen glemte at medtage en sagsakt i forsendelsen til Retten, hvilken fejl advokaten korrigerede i rette tid. Appellanten handlede i god tro. Alle de til Justitskontoret fremsendte dokumenter blev underskrevet og indleveret inden for fristen. Appellanten har for det andet gjort gældende, at forvekslingen mellem originalen og genparterne skyldes unormale omstændigheder, som ikke har noget med appellanten at gøre, nemlig tjenesteyderens forveksling mellem originalen og genparterne og denne tjenesteyders fremsendelse af et ufuldstændigt bilag. Appellanten anvendte alle midler for at afhjælpe disse problemer og handlede stedse i god tro, idet appellanten var overbevist om, at originalen allerede var kommet Justitskontoret i hænde.

88. Harmoniseringskontoret er af den opfattelse, at begrebet undskyldelig fejl kun vedrører usædvanlige omstændigheder, hvorunder bl.a. den pågældende institution har udvist en adfærd, som i sig selv eller i et vist omfang har fremkaldt en vildfarelse hos borgeren. Sondringen mellem en original og en genpart er imidlertid meget vigtig. Appellanten burde klart have sondret mellem genparternes original, f.eks. ved at underskrive originalen med en kuglepen med blåt blæk. Hvis appellanten havde handlet hurtigere, ville det have været muligt at berigtige inden for klagefristen. Harmoniseringskontoret er i øvrigt af den opfattelse, at forvekslingen mellem originalen og genparterne kan tilregnes appellanten.

89. Hvad angår disse to anbringender er jeg enig med Harmoniseringskontoret. Forberedelsen, overvågningen og efterprøvelsen af de sagsakter, der skal indleveres til Justitskontoret, er fuldt ud omfattet af ansvaret for den pågældende parts repræsentant under dennes kontrol af den, som han er ansvarlig for. Der kan ganske vist indtræde usædvanlige omstændigheder og/eller hændelige begivenheder, som giver anledning til en helt undskyldelig forveksling. I den foreliggende sag er der imidlertid intet hverken i det af Retten fastslåede eller i det af appellanten påståede, som gør det muligt at konkludere andet end,

at appellanten eller dennes advokat ikke har udvist agtpågivenhed, sandsynligvis i sammenhæng med fejl i planlægningen i forbindelse med den strenge klagefrist. Det fremgår klart af procesreglementet, at den originale stævning skal indleveres til Justitskontoret, således at alle sagsøgere er bekendt med behovet for at identificere denne original. De midler, der anvendes hertil, er fuldt ud omfattet af sagsøgerens agtpågivenhed. Der er ikke pålagt nogen særlig fremgangsmåde, men en adskillelse mellem originalen og fotokopien ved hjælp af farven på underskriftens blæk eller et ethvert andet hensigtsmæssigt middel kan vise sig at være nyttig.

90. Det forekommer mig dermed ikke muligt at tage anbringenderne om en undskyldelig fejl eller omstændigheder, som ikke kunne forudses til følge.

Afsluttende bemærkninger

91. Da de tre instanser af Den Europæiske Unions Domstol har foreslået Rådet for Den Europæiske Union at godkende sammenskrivningen af de tre procesreglementer for ordningen »e-curia«, som tilsigter at give mulighed for elektronisk indlevering og forkyndelse af sagsakter med bekræftelse ved hjælp af en godkendt elektronisk underskrift, hvorved de således indleverede sagsakter kan anses for at være originale, forekommer denne appel at vedrøre en ordning, som med tiden vil forsvinde.

92. Selv hvis afgørelsen i denne sag dermed kun direkte kan have indvirkning på et faldende antal fremtidige sager, forekommer det mig vigtigt, at Domstolen tager stilling til sagen, hvor en sagsakt, der er indleveret inden for fristen, på grund af en fejl er en tro genpart af originalen, som burde have været indleveret i stedet for, men som blev indleveret straks efter en anmodning fra Justitskontoret, og hvor appellanten kunne være af den opfattelse henset til denne anmodning og de af Retten selv indførte bestemmelser, at vedkommende var blevet givet en kort frist til at berigtige.

Sagens omkostninger

93. I henhold til artikel 69, stk. 1, i Domstolens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Ifølge samme artikels stk. 3 kan Domstolen imidlertid, hvor der foreligger ganske særlige grunde, bestemme, at hver part skal bære sine egne omkostninger.

94. Selv om jeg i denne sag er af den opfattelse, at Harmoniseringskontoret ikke kan få medhold i sine påstande, forekommer det mig, at appellens særlige omstændigheder ikke begrunder, at det skal pålægges at betale appellantens omkostninger. Harmoniseringskontoret har nemlig på ingen måde bidraget til Rettens afgørelse om at afvise stævningen, og dets indtræden under appellen har ikke medført nogen omkostninger for appellanten, som efter indleveringen af Harmoniseringskontorets svarskrift hverken har anmodet om lov til at indlevere en replik eller at blive hørt under et retsmøde.

95. Under disse omstændigheder forekommer det mig rimeligt at pålægge hver part at bære sine egne omkostninger under appellen.

Forslag til afgørelse

96. På baggrund af ovenstående betragtninger er det min opfattelse, at Domstolen bør:

— ophæve kendelsen afsagt af Den Europæiske Unions Ret den 18. juni 2010 i sag T-51/10, Bell & Ross mod KHIM

— hjemvise sagen til Den Europæiske Unions Ret

— pålægge hver part at bære sine egne omkostninger for så vidt angår appellen.